HUTELE BUCOVINEI KARLSBERG- GURA PUTNEI (1797–1827)

OVIDIU BÂTĂ

Bukovina's Glass Factories. Karlsberg- Gura Putnei (1797–1827)

(*Abstract*)[*]

The second glass factory in Bukovina was founded in 1897 by Jossel Reichenberg, a Jewish merchant from Rădăuţi, and Franz Pauly, the head of the Economic Directorate of the Rădăuţi Domain, a territory belonging to the Religious Fund. The first glass producers were German-Bohemians, who came from the glass factory in Rozaniczka / Rosendorf-Lubaczow / Lubachev (Galicia), a factory closed shortly before.

Six years later (in June 1803), 35 logger families came from the Prachin District of Bohemia and settled in Karlsberg. Through the contract, each family received land, construction wood for houses and cash advances for the purchase of cattle and tools. Every lumberman had to supply the needs of the so-called glass or potash "huts" annually with 50 cubic or 100 Lower Austrian Klafter of firewood. In 1801, the factory became the property of the Rădăuţi Domain by purchase. Originally called "Putna Glasshut", the colony was named Karlsberg in honor of the president of the Aulic War Council, Archduke Karl, after 1803.

In the following years serious conflicts arose between the Economic Directorate and the lumbermen because of the latter's dissatisfaction with the severe terms of settlement and labor. Some working families decided to leave Karlsberg and returned to Bohemia or Galicia. Several families settled in Rădăuţi and Baineţ. In their place came an equal number of Bohemian German families who lived scattered throughout Bukovina and had no property.

On July 14, 1827, after 30 years of activity, the factory in Kalsberg, poorly managed by Franz Kuppetz, closed permanently and left the workers without a means of livelihood. They were forced to work in agriculture or in other glass factories. After the Union of Bukovina with Romania, the settlement was named Gura Putnei.

Keywords: glass factory, Rădăuţi Economic Directorate, Jossel Reichenberg, Franz Pauly, Lubaczow, Galicia, German-Bohemian colonists, woodworkers, glass-makers, Putna Glasshut, Karlsberg, Gura Putnei.

Cea de a doua fabrică de sticlărie din Bucovina a fost înfiinţată din iniţiativă privată în anul 1797. În jurul fabricii a apărut colonia Karlsberg, una dintre cele mai

[*] Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXVII**, *2* (55), p. 399–412, Rădăuţi – Bucureşti, 2020

BDD-A32651 © 2020 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:51 UTC)

interesante şi mai pure colonii germane înfiinţate şi dezvoltate în Bucovina[1]. Situată pe un afluent de stânga al pârâului Putna, la circa 4 km nord de Mănăstirea Putna, colonia era o aşezare izolată, în spate şi pe părţile laterale fiind flancată de munţi cu înălţimi de până la 1 000 de metri, munţi care nu erau străbătuţi de drumuri practicabile.

Înainte de constituirea Fondului Bisericesc gr.-or. al Bucovinei (19 iunie 1783), terenul pe care s-a înfiinţat colonia era în proprietatea Mănăstirii Putna. După ce bunurile monahale au fost preluate de administraţia statului, terenurile şi localităţile din Valea Sucevei (partea de câmpie şi partea de munte) au intrat în componenţa Domeniului Rădăuţi (Radautzer Herrschaft) al Fondului Bisericesc.

Întreg Domeniul Rădăuţi a fost arendat de Consiliul Imperial de Război (Hofkriegsrath), în anul 1792, pentru Departamentul de herghelie şi remonte Rădăuţi din Bucovina (Landgestüts- und Remontierungsdepartement in der Bukowina zu Radautz) pe o perioadă de 15 ani (1 mai 1792 – 1 mai 1807), pentru care plătea anual o chirie de 12 257 de florini şi 21 de creiţari. După expirare, contractul de arendare a fost prelungit pentru o perioadă de cinci ani, până în 1 mai 1812, cu o arendă anuală de 56 012 florini şi 24 de creiţari[2]. Pentru administrarea Domeniului a fost înfiinţată o Direcţie economică (Wirtschaftsdirektion) cu sediul în Rădăuţi, condusă, din 14 aprilie 1792 până în anul 1801, de Franz Pauly.

În anul 1796, Jossel/Zossel Reichenberg, negustor şi antreprenor evreu din Rădăuţi – „cel dintâi evreu din Rădăuţi, cunoscut cu numele”[3] –, a cerut Direcţiei economice din Rădăuţi permisiunea să construiască o hută/fabrică de sticlărie în pădurea Domeniului din vecinătatea Mănăstirii Putna[4]. Pentru înfiinţarea întreprinderii, Reichenberg trebuia să obţină, în primul rând, aprobare din partea autorităţilor militare care aveau în arendă terenul respectiv.

Un argument pentru înfiinţarea hutei în vecinătatea Putnei era faptul că pădurile aflate în apropiere puteau fi valorificate parţial, iar prin curăţarea acestora pentru a scăpa de lemnul inutil, locuitorilor din Putna şi Vicov li s-ar putea asigura o meserie de pe urma căreia să obţină un venit bun, iar rentele ar fi putut creşte la 6 000–7 000 de guldeni anual[5].

Planul lui Reichenberg a fost sprijinit de autorităţi şi pentru că fabrica de sticlărie (Kristallhütte) din Rozaniczka-Lubaczow (Galiţia) urma să se închidă iar muncitorii trebuiau să-şi caute de lucru.

Fabrica din Rozaniczka de lângă Lubaczow (districtul Zolkiew, Galizia) a fost construită în anul 1793 de maistrul sticlar boemian Hans Wenzel Hafenbrädl şi

[1] Emanuil Grigorovitza, *Dicţionarul geografic al Bucovinei*, Bucureşti, Atelierele grafice Socec et co., Societate Anonimă, 1908, p. 125.

[2] Franz Wiszniowski, *Radautz die deutscheste Stadt des Buchenlandes*, München, Verlag „Der Südostdeutsche”, 1988, p. 175.

[3] *Ibidem*, p. 135.

[4] Erich Prokopowitsch, „Zur Ansiedlungsgeschichte von Karlsberg”, în *Buchenland: 150 Jahre Deutschum in der Bukowina*, ed. Franz Lang, München, Verlag des Südostdeutschen Kulturwerks, 1961, pp. 65–72.

[5] Karl Adolf Romstorfer, „Die deutsche Colonie und das Bauernhaus in Karlsberg”, în „Wiener Landwirtschaftliche Zeitung”, nr. 98, Samstag, 9. Dezember 1899, pp. 791–792.

BDD-A32651 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:51 UTC)

sticlari boemieni, după ce, în acelaşi an, şi sticlăria sa din Gerlhütte-Seewiesen a fost lovită de criza care a afectat întreg ţinutul fabricilor de sticlă din Boemia, a acumulat datorii mari şi a fost închisă[6]. Nici fabrica de sticlă şi cristal din Rozaniczka nu a lucrat în profit, astfel că, în anul 1797, a fost închisă ca urmare a falimentului. Germanii boemieni – sticlari şi tăietori de lemne – care au lucrat aici şi-au pierdut locul de muncă şi erau obligaţi ca să îşi caute noi posibilităţi de lucru. Când vestea că fabrica de sticlărie din Rozaniczka urma să se închidă a ajuns la Rădăuţi, Reichenberg şi Pauly s-au hotărât să acţioneze rapid şi să recruteze sticlarii şi tăietorii de lemne de aici pentru proiectul lor de la Putna.

Mâna de lucru specializată fiind astfel asigurată, Oficiul economic din Rădăuţi, cu încuviinţarea Cabinetului Militar din Viena, admite cererea şi îşi dă consimţământul pentru înfiinţarea întreprinderii, care a primit numele de „Putner Glashütte”[7], considerând că „o astfel de întreprindere ar spori veniturile Domeniului şi ar oferi posibilităţi de lucru şi de câştig supuşilor indigeni valahi”[8].

Obţinând aprobarea şi având şi sprijinul lui Franz Pauly – director al Direcţiei bunurilor apoi, din 14 aprilie 1792 până în anul 1801, director al Direcţiei economice din Rădăuţi[9] –, Reichenberg a construit, în anul 1797, fabrica pe care a ţinut-o în arendă până în anul 1801. A construit în grabă case din lemn direct pe pământ, fără o fundaţie – „aedificantes domos ligneus super terram sine fundamento”[10] – în care urmau să locuiască muncitorii.

Fabrica a fost pusă în funcţiune în anul 1797, cu muncitori sticlari calificaţi, care până atunci lucraseră la fabrica de cristal din Rozaniczka (Rosendorf), conducătorul acestora fiind meşterul sticlar Josef Löffelmann.

Primii lucrători sticlari, care au venit împreună cu familiile în Karlsberg-Bucovina în anul 1797, au fost: Josef Löffelmann, Philipp Artmann, Andreas Hartinger, Johann Imsel, Jakob Löffelmann, Jakob Romankiewitsch, Sebastian Romankiewitsch, Michael Schätz, Ferdinand Schmil, Johann Stöberl, Anton Weber, Ferdinand Wild şi Johann Witowski.

Sub conducerea lui Josef Löffelman – un om harnic, drept şi cu experienţă profesională[11] –, sticlăria a avut rezultate foarte bune. Ca şi la celelalte fabrici de sticlărie din Bucovina, o parte din potasa necesară obţinerii sticlei era produsă local, o altă parte era adusă de la potasăriile din zonă. Când a observat avântul luat

[6] Willi Kosiul, *Die Bukowina und ihre Buchenlanddeutschen in zwei Bänden*, Band I, *Von der Entstehung der moldauischen Bukowina im Jahre 1343 bis zum Ende ihrer österreichischen Herrschaft 1918*, Oberding, Reimo-Verlag, 2011, p. 348.

[7] Erich Prokopowitsch, *op. cit.*, p. 65.

[8] Franz Wiszniowski, *op. cit.*, p. 190.

[9] *Ibidem*, pp. 202–203.

[10] *Bori, Karlsberg und andere deutschböhmische Siedlungen in der Bukowina*, Herausgegeben von Rudolf Wagner, München, Verlag „Der Südostdeutsche”, 1982, p. 69. Cele mai importante evenimente referitoare la dezvoltarea coloniei Karlsberg sunt prezentate în *Cronica parohiei romano-catolice din Karlsberg* (Karlsberger Kirchenchronik), scrisă în limba latină de preotul Josef Franze, din ianuarie 1845 pastor al comunităţii catolice de aici, manuscris aflat în posesia lui Erich Prokopowitsch.

[11] Franz Wiszniowski, *op. cit.*, p. 190.

BDD-A32651 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:51 UTC)

de întreprindere, Direcţia economică a reziliat, în anul 1801, contractul cu Reichenberg, i-a plătit o despăgubire de 11 700 de florini şi 44 de cruceri, şi a preluat întreprinderea în regie proprie[12]. Direcţia a preluat şi personalul angajat, format din muncitori germani boemieni şi câţiva polonezi.

După ce fabrica a intrat în proprietatea Direcţiei economice din Rădăuţi, comandantul Hergheliei, locotenent-colonelul Joseph von Cavallar[13], a încheiat, în 20 octombrie 1801, în scris, un contract de muncă cu sticlarii, aceştia obligându-se să lucreze cel puţin şapte ani în hută. În schimb, Direcţia economică asigura fiecărui muncitor (sticlar sau tăietor de lemne) un salariu fix, îi acorda gratuit o casă, o grădină pe lângă casă, un teren pentru păşunat în suprafaţă de trei sferturi de hectar (1½ jugăr), îi garanta o pensie la bătrâneţe.

Cronica parohiei romano-catolice din Karlsberg menţionează că iniţial afacerile au mers foarte bine, aspect care se poate observa şi din faptul că, în anul 1802, Direcţia economică a hotărât să înfiinţeze o nouă hută în pădurea de la Straja, pe pârâul Laura[14].

Ca urmare a imigraţiei lucrătorilor sticlari şi tăietorilor de lemn din pădurea boemiană, care îşi transportau bunurile pe trăsuri mici trase de câini, adulţii şi copiii trebuiau să facă drumul pe jos, numărul coloniştilor din Karlsberg a crescut continuu.

În 17 martie 1803, 15 lucrători sticlari din districtul Prachin – lucrători care au primit, în avans, 60 de florini, bani necesari pentru călătorie –, împreună cu familiile lor, au venit şi s-au stabilit în Karlsberg: Georg Aschenbrenner, Friedrich Bartl, Georg Franz sen., Georg Franz jun., Anton Friedrich, Mathias Friedrich, Simon Gattermeyer, Johann Pollmann, Georg Probst, Joseph Reitmayer, Wenzel Sodomka, Anton Wolf, Josef Wolf, Johann Wurzer şi Josef Uebelhauser[15].

În iunie 1803, 35 de familii – rezidente în districtul Prachin din Boemia germană înainte de imigrarea în Bucovina –, în total 166 de persoane (82 de sex masculin şi 84 de sex feminin), au ajuns în Bucovina şi au fost colonizate în jurul fabricii din Karlsberg. Cea mai mare parte a coloniştilor erau tăietori de lemn (Holzhauer/Holzhacker), dar erau şi zidari (Maurer), rotari (Wagner), căruţaşi (Fuhrmann), dogari (Binder), cizmari (Schuster), croitori (Schneider), ţesători (Leinweber) şi toţi urmau să fie angajaţi ca tăietori de lemn pentru fabrică.

Între cele 35 de familii de colonişti se aflau şi cinci familii de cehi: Georg Plechina (10 persoane), Andreas Petrovitz (6 persoane), Iohann Plechina (7 persoane), Andreas Kodelka (5 persoane) şi Simon Watzlawek (9 persoane)[16].

[12] *Ibidem*.

[13] Joseph Freiherr von Cavallar (1739, Weiβenfels, Ducatul Carniola – 19 aprilie 1812, Văşcăuţi, Bucovina), ofiţer austriac, considerat drept adevăratul întemeietor al prăsilei de cai austriece, comandantul Hergheliei (Gestütskommandant) din Rădăuţi. Pentru meritele sale, a fost înălţat în rândul nobilimii austriece (baron, în 26 iulie 1779), avansat general-maior (1803) şi, odată cu pensionarea, mareşal-locotenent (1811).

[14] Raimund Friedrich Kaindl, *Das Ansiedlungswesen in der Bukowina seit der Besitzergreifung durch Österreich*, Innsbruck, Verlag der Wagner'schen Universitäts-Buchhandlung, 1902, p. 355.

[15] Erich Prokopowitsch, *op. cit.*, p. 66.

[16] Simeon Reli, „Din trecutul ceho-slovacilor aşezaţi pe domeniile Fondului Bisericesc ort. român al Bucovinei", în „Candela", Cernăuţi, 52/1932, nr. 4–12, p. 272.

BDD-A32651 © 2020 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:51 UTC)

Cronicile relatează că aşezarea a primit numele de „Karlsberg” în onoarea preşedintelui Consiliului Aulic de Război (Hofkriegsrat), arhiducele Karl von Habsburg[17], abia după ce coloniştii boemieni amintiţi mai sus s-au stabilit la est de fabrică, nu departe de pârâul Putna. Noua colonie era numită de populaţia locală „Huta”. După Unirea Bucovinei cu România, aşezarea a primit numele de Gura Putnei.

O altă variantă a numelui coloniei spune că fondatorul sticlăriei, Reichenberg, s-a îndreptat spre Rosendorf, lângă Lubaczow, şi a recrutat doi maiştri producători de sticlă. Când au ajuns în Rădăuţi, i-a trimis în munţi, unul spre Fürstenthal, celălalt spre Putna, pentru a cerceta dacă există materialul necesar producerii sticlei. Cel care se îndrepta spre Putna, pe nume Karl Steiger, a ajuns la o veche ruină mănăstirească la gura unei văi înguste. Acolo, sub un munte, a găsit nisip potrivit pentru producerea sticlei. Când s-a întors la Rădăuţi, Reichenberg a fost foarte mulţumit de probele de nisip şi a decis să denumească muntele Karlsberg, după sticlarul Karl Steiger. Ulterior, numele a fost transferat aşezării[18].

Coloniştii veniţi în Karlsberg în anul 1803 au primit o casă, 3,5 hectare de teren pentru agricultură şi păşunat şi un avans de 100–150 de guldeni. Pentru aceşti bani ei trebuiau să taie, anual, câte 50 de stânjeni/klafteri (circa 340 m^3) de lemn de foc pentru nevoile fabricii şi potasăriei, contra unei plăţi fixe pentru fiecare stânjen: 30 de creiţari pentru un stânjen cub de lemn gros, 40 de creiţari pentru un stânjen cub de lemn crăpat. Pentru pământul primit în proprietate ereditară – din care mult era acoperit de pădure tânără –, fiecare familie trebuia să plătească guvernului o taxă anuală de 30 de creiţari pentru fiecare iugăr de teren eliberat imediat după intrarea în proprietate, iar pentru casă 30 de creiţari anual. Terenurile care au trebuit să fie făcute arabile au fost scutite de taxă timp de şase ani.

În anul 1808 s-a iscat un conflict între colonişti şi Direcţia economică a Domeniului Rădăuţi. După ce în timp de patru ani coloniştii şi-au plătit avansurile primite (100–150 de guldeni), au cerut să încheie un nou contract cu Direcţia economică[19]. Valentin Rybicki, administratorul fabricii, a informat Direcţia că nu toţi coloniştii taie cantitatea de lemn prevăzută în contractul de colonizare, respectiv câte 50 de stânjeni de lemn pe an, şi că mulţi colonişti nu tăiau nici câte 20 de stânjeni. Când Direcţia economică a cerut de la colonişti, fără nicio excepţie şi considerare,

[17] Erich Prokopowitsch, *op. cit.*, p. 66.

[18] Claus Stephani, *Das Mädchen aus dem Wald. Märchen, Sagen und Ortsgeschichten au dem Radautzer Ländchen* [Fetiţa din pădure. Basme, legende şi povestiri locale din ţinutul Rădăuţi], Bukarest, Ion Creangă Verlag, 1985, pp. 46–49. În original: „In einer anderen Deutung des Ortsnamens heißt es, daß der Gründer der Glashütte, Reichenberg, sich nach Rosendorf bei Lubatschow wandte und zwei Glasmachermeister her rufen ließ. Als sie in Radautz eintrafen, schickte er sie ins Gebirge, den einen in Richtung Fürstenthal, den anderen in Richtung Putna. Sie sollten erkunden, ob es dort «das nöthige Material für die Glaßerzeugung gäbe». Jener, der Richtung Putna gewandert war, gelangte bei der Mündung eines engen Tales zu einer alten Klosterruine. Dort fand er unterhalb eines Berges geeigneten Sand für die Glasherstellung. Er hieß Karl Steiger und kehrte nach Radautz zurück. Reichenberg war mit den Sandproben sehr zufrieden und beschloß, den Berg nach dem Glasermeister Karlsberg zu benennen. Später wurde der Name auch auf die Siedlung übertragen”.

[19] R. F. Kaindl, *op. cit.*, p. 355.

BDD-A32651 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:51 UTC)

ca fiecare familie să taie câte 60 de stânjeni de lemn pe an şi îi ameninţa pe cei care nu-şi îndeplineau obligaţiile cu retragerea bunurilor (dotaţiunii) de colonizare, s-au iscat dispute profunde şi continue. A urmat o revoltă a coloniştilor împotriva administraţiei fabricii şi Domeniului, revoltă iniţiată şi condusă de cehul Georg Plechina – „care izbutise mai înainte să determine Direcţiunea economatului din Rădăuţi ca să-l facă primar al coloniei”[20]. O mare parte din colonişti nu au mai vrut să accepte şi să se supună grelelor îndatoriri de muncă impuse de Direcţia economică şi au cerut învoirea oficială de a se întoarce în locurile de origine.

O comisie condusă de locotenent-colonelul Bukowski von Stolzenburg a fost trimisă la Karlsberg pentru a rezolva conflictul. Negocierile cu coloniştii au eşuat, fapt ce a dus la anularea contractului de colonizare. Direcţia Domeniilor din Rădăuţi s-a văzut nevoită să acorde tuturor familiilor solicitante permisiunea de a se întoarce în Boemia, dar cu condiţia ca acestea să prezinte mai întâi un act de reprimire din partea foştilor lor stăpâni de acolo[21].

În urma revoltei, în anul 1811 mai multe familii de tăietori de lemne, dar şi de sticlari, au părăsit Karlsbergul. Unele familii s-au îndreptat spre Boemia, câteva dintre acestea au hotărât să rămână în Kolomea (Galizia), unde, în anul 1812, au fondat colonia Mariahilf. Nu toate familiile s-au îndreptat spre Boemia sau Galiţia, unele s-au mutat în Fürstenthal-Voievodeasa, câteva s-au stabilit în Rădăuţi şi Baineţ, lângă Siret[22]. În locul lor au venit, în anul 1815, alte familii germane care trăiau împrăştiate prin Bucovina şi nu aveau proprietăţi[23].

Dintre cehi a rămas în Karlsberg doar Simon Watzlawek, care a declarat că rămâne şi acceptă condiţiile stabilite prin contractul de colonizare, dar să nu fie silit să taie lemn în pădure, fiind slab şi neavând pe nimeni care să lucreze pentru el. Se angaja, în schimb, să predea Domeniului o cantitate de cenuşă (potasă), dacă i se vor lăsa în folosire cele şase jugăre de pământ. Cererea lui Watzlawek a fost aprobată, acesta fiind obligat să predea Domeniului câte 30 de coreţe[24] de cenuşă pe an cu preţul de un florin de fiecare coreţ[25].

În 19 martie 1812, aşa cum s-a întâmplat cu 11 ani mai înainte cu lucrătorii sticlari, s-a încheiat un contract cu 34 de familii de tăietorii de lemn din Karlsberg. Conform noului contract – vezi Anexa –, cantitatea de lemn pentru fiecare familie a fost din nou stabilită la 50 de stânjeni anual.

După preluarea fabricii de către Direcţia economică, primul administrator (*officialis rationalistarum*) al sticlăriei a fost Beller, înlocuit de către Joseph von Cavallar – „din motive pur personale”[26] – cu Valentin Rybicki (1808–1819).

[20] Simeon Reli, *op. cit.*, p. 272.
[21] *Ibidem*.
[22] Erich Prokopowitsch, *op. cit.*, p. 72.
[23] R. F. Kaindl, *op. cit.*, p. 357; Simeon Reli, *op. cit.*, p. 273.
[24] Coreţ, coreţe, (reg.) – unitate de măsură pentru capacitate, echivalentă cu aproape un hectolitru şi un sfert, întrebuinţată mai ales pentru cereale.
[25] Simeon Reli, *op. cit.*, p. 273.
[26] F. Wiszniowski, *op. cit.*, p. 195.

BDD-A32651 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:51 UTC)

Lui Rybicki i-a urmat de Franz Kuppetz – între 1 septembrie 1797 şi 30 iunie 1800 a fost grefier la Administraţia domenială din Coţmani; din 1 iulie 1800 grefier secund la Direcţia economică din Rădăuţi[27] –, până la mijlocul anului 1827, când fabrica a fost închisă.

Împăratul Franz I al Austriei a vizitat Rădăuţiul, în 7 august 1817, şi a menţionat, în jurnalul său de călătorie, despre Domeniul Rădăuţi: „Domeniul are 17 sate, cu 17 680 de suflete. Pământul bun este în suprafaţă de 4 mile pătrate şi 8 155 iohi/iugăre. O fabrică de sticlă, 163 106 iugăre de pădure patronală şi 15 123 de iugăre de pădure a ţăranilor. Domeniul se întinde până la frontiera cu Maramureşul şi ar mai putea cuprinde încă multă populaţie”[28].

Disputele iscate între muncitori şi proprietar, proasta administrare şi gestionarea incorectă a lucrărilor de la fabrică din timpul lui Franz Kuppetz, diminuarea vânzării produselor de sticlă în Bucovina ca urmare a concurenţei străine, urmată şi de scăderea producţiei, au adus declinul întreprinderii. Deja în anul 1825 o parte din activitate a fost oprită, pentru ca, doi ani mai târziu, în 14 iulie 1827, activitatea să fie complet abandonată şi fabrica închisă[29], lăsând muncitorii în cele mai grele situaţii. Puţini şi-au găsit de lucru în alte fabrici de sticlărie. Direcţia economică a încercat să le vină în ajutor, intermediind vânzarea caselor la preţuri modice şi lăsându-i să păstreze pământul, cu taxele aferente. Sticlarii şi tăietorii de lemne au devenit, astfel, mici agricultori, cultivau suprafeţe de teren destul de mici şi se confruntau cu mari dificultăţi. Unii dintre ei au reuşit să obţină venituri mai mari din exploatarea pădurilor sau, mai târziu, lucrând în fabricile înfiinţate în Putna.

Din păcate, informaţii despre funcţionarea sticlăriei în timpul celor 30 de ani sunt puţine. Trebuie menţionat doar faptul că Domeniul Rădăuţi a vândut, în anul 1805, întreaga producţie de sticlă a hutei din Karlsberg lui Jossel Reichenberg, şi anume setul (Schock) de sticlă plană, cu un florin şi 40 de creiţari, şi setul (Schock) de sticlă rotundă, cu un florin şi 20 de creiţari[30].

În anul 1803, în Karlsberg a fost înfiinţată o şcoală catolică, în care copiii coloniştilor erau instruiţi de către învăţători privaţi[31]. La şcoala de pe pârâul Scunca din Karlsberg a făcut, în anii 1833–1934 şi 1834–1835, clasele I şi a II-a primară Iraclie Porumbescu, trimis fiind de arhimandritul Ghenadie de la Mănăstirea Putna.

[27] *Ibidem*, p. 203.

[28] „Die Reisetagebücher des Österreichischen Kaisers Franz I. aus der Bukowina (1817 und 1823)”, în Rudolf Wagner, *Vom Moldauwappen zum Doppeladler. Ausgewählte Beiträge zur Geschichte der Bukowina. Festgabe zu seinem 80. Geburtstag*, Herausgegeben i. A. der Landesmann-schaft der Buchenlanddeutschen (Bukowina) von e. V. Paula Tiefenthaler und Adolf Armbruster, Augsburg, Hofmann Verlag, 1991, p. 460. În original: „Die Herrschaft besteht aus noch 17 Dörfern, in allen 17 680 Seelen. Der Flächeninhalt beträgt 4 Quadratmeilen 8 155 Joch guten Grund. Eine Glashütte, 163 106 Joch obrigkeitlicher, 15 123 unterthäniger Waldungen. Die Herrschaft erstreckt sich bis an die Gränze der Marmarosz und wäre noch vieler Bevölkerung fähig”.

[29] *Bori, Karlsberg und andere deutschböhmische Siedlungen in der Bukowina*, p. 77.

[30] R. F. Kaindl, *op. cit.*, p. 357; Franz Wiszniowski, *op. cit.*, p. 191.

[31] Hugo Weczerka, *Die Deutschen im Buchenland*, în „Der Göttinger Arbeitskreis Schriftenreihe”, Heft 51/1955, Würzburg, Holzner Verlag, p. 276.

BDD-A32651 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:51 UTC)

Aici, Iraclie Porumbescu a luat contact cu limba germană, pe care a stăpânit-o apoi la perfecţie[32].

Primele case de locuit au fost ridicate de colonişti în apropierea hutei, „acolo unde astăzi se află biserica, casa parohială şi şcoala, iar fabrica de sticlărie se afla acolo unde este acum actuala şcoală. Drumurile din apropierea lor mai păstrează şi astăzi, în stratul de pietriş, zgură de la cuptoarele de topit sticla”[33].

În jurul anului 1820, coloniştii din Karlsberg au construit o frumoasă biserică romano-catolică, în care, în 26 iulie 1822, s-a oficiat primul serviciu divin de către propriul paroh.

În anul 1848, trăiau în Karlsberg 667 de germani catolici; în anul 1890 erau 942 de locuitori, dintre care 880 erau germani catolici[34]. Karlsbergul (din 1918, Gura Putnei) număra, în anul 1932, circa 1 700 de suflete, aproape toţi fiind germani (98%). Existau doar cinci familii de evrei vorbitoare de limbă germană şi patru persoane de naţionalitate română.

Colonia Karlsberg s-a menţinut, până la strămutarea locuitorilor în cel de al Treilea Reich din anul 1940, un sat pur german romano-catolic.

În toponimia minoră a localităţii au rămas denumiri care amintesc de prezenţa germanilor (Lunca lui Klemenz; Șlagul lui Schtraub – pădure tânără; La Pogor la Franz – zonă din Gura Putnei) şi de existenţa fabricii (Huta – cătun, Dealul Hutei[35]).

ANEXA

Welcher zwischen der Herrschaft Radautz respe der k. k. Wirtschafts-Direction einer- und denen bei der Putner Glashütte auf der Collonie Carlsberg angesiedelten Holzhauerfamilien anderseits, mit Vorbehalt der hohen hofkriegsrätlichen Genehmigung freywillig eingegangen, und abgeschlossen worden ist, als:

1tens. Ueberläβt die Herrschaft Radautz *einen jeden* auf der Collonie Carlsberg angesiedelten Holzhauer, die ihnen bereits zugetheilten sechs Joch oder zwölf Strich Acker- und Wiesengrundes in das vollkommene Erbeigenthum dergestallt, daβ denselben freystehen soll, diese Grunde an wem immer zu verpachten, oder zu verkaufen, unter der Bedingung jedoch, daβ derselbe vorläufig daruber die Bewilligung der Obrigkeit einhole, und dass die Verpachtung oder der Verkauf dieser Gründe nur gegen Übernahme der auf demselben haftenden, unter Punkt 3, 6 und 7 vorkommenden Verbindlickeiten geschehen könne.

[32] Leca Morariu, *Iraclie şi Ciprian Porumbescu*, vol. I, ediţie îngrijită, prefaţată, adnotată, glosar şi catalog al creaţiei lui Ciprian Porumbescu de Vasile Vasile, Suceava, Editura Lidana, 2014, pp. 28–29.

[33] Karl A. Romstorfer, *op. cit.*, p. 791.

[34] R. F. Kaindl, *op. cit.*, p. 359.

[35] Nicolai Grămadă, *Toponimia minoră a Bucovinei*, vol. I, îngrijirea ediţiei, studiul introductiv, bibliografia, notele şi indicele de Ion Popescu-Sireteanu, introducere de D. Vatamaniuc, Bucureşti, Editura Anima, 1996, p. 293.

BDD-A32651 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:51 UTC)

2tens. Wird dennen Collonisten von Seiten der Herrschaft das unentgeldliche und unbeschränkte Waiden ihres Nutzviehes auf der für die Collonie Carlsberg per 400 Sage vierhundert Joche bestimmten und von ihren Vorfahren benützten Hutwaiden dergestalt gestattet, daβ davon weder etwas verpachtet, noch von denen Hüttenparteien, oder denen Nationalunterthanen das Recht haben sollen, auf derselben ihr Nutzvieh, welcher Gattung es immer sejy, waiden zu lassen. Der Terren dieser Hutwaide wird folgende angewiesen. Von Sonnenaufgang wo der Bach Putna in der Fluβ Suczawa einfällt, hinauf gegen Abend an der Mitternächtlichen Seite wo der Fluβ Suczawa die natürliche Grenze bildet, bis an der Strascher Mühl Bach, sodann so weit, dass in gerader Linie herabwerts gegen die Collonie Carlsberg, eine Scheide Linie zwischen der Glasshütte bestehe, die desen Flächen Inhalt der ob angezeigten 400 Joche an Hutwaide einschliessen müsse. Doch werden die Collonisten sowohl als auch die Glashüttenparteien gehalten sejy, eigene Viehhirten zu unterhalten.

3tens. Wird denenselben das frejy Holzungesrecht zum eigenen Bedarf in den herrschaftlichen Waldungen dergestallt zugestanden, das dieselben das nothige Lager-Brennholz, worunter auch die Windbrücke verstanden sind, an jeden Tage der Woche, und wo sie es finden, ohne Meldung bei der Herrschaft, das erforderliche Bau- und Lichtholz hingegen, nur gegen Vorleifige jedesmahlige Obrigkeitliche Anweisung, und gegen Entrichtung eines Jährlichen Waldzinses von 1 fl. Sage einen Gulden Wiener Wahrung von jedem Hause, zu nehmen berechtigt sein sollen.

4tens. Da in dem – den Holzhauern nach Böhmen zugeschickten Herrschaftlichen Bescheid det-o 7ten März 1803, welcher nach dem beiderseitigen Uebereinkommen zur Grundlage des gegenwartigten Vertrages angenommen worden ist, den zur Ansiedlung sich gemeldeten Holzhauern zur Erbauung ihrer Wohnhauser das Bauholz unentgeldlich, die ubringen Baumaterialien hingegen gegen baare Vergütung des Erzeugerpreises in sechsjährigen Zahlungsraten zugesichert wurde; und die Abgesiedelten Collonisten nach der bei Kreisamtlichen Commission am 5ten 8-ber 1809, augenommenen Liquidation und respve nach der am 13ten März 1811 gepflogenen Final-Abrechnung, eigentlich aber nach dem diesen Vertrag hier zuliegenden, und von den übernommenen ad menginem bestätigten Ansiedlungs-Ausweis eine Summe von 1563 Fl. 16 15/40 K Sage! Eintausendfünfhundert Sechzig dreij Gulden fünfzehn vierzigstel Kreuzer in der Valuta der Einlosungsscheine an die Renten haften; so übernimmt jeder antretende neue Hauswirth, den auf das Grundnumero ausgewiesenen Betrag, und verbindet sich solchen in den bestimmten Termin zu tilgen. Denen neuen Collonisten wird demnach gleichfalls zur Berichtigung dieser Schuld, eine sechs jährige Ratenzahlung von Seiten der Herrschaft zugestanden, welche jedoch schon vom 1ten Julli 1811 anzulaufen hat.

5tens. Da für die zu Carlsberg anfänglich angesiedelten Holzhauer auf die Verwendung der k. k. Radautzer Wirtschafts-Direction die zehnjährige Freiheit von der Entrichtung derordineren Contribuzion nach Inhalt der Kreisämtlichen Verordnung det-o 29ten März 1808 zahl 3029 erwirkt worden ist; so haben sich die neuen Ansiedler dieser zehnjährigen Steuerfreiheit vom 1ten November 1804 angerechnet, zu erfreuen.

BDD-A32651 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:51 UTC)

6tens. Verbindet sich jeder Ansiedler von den in das Erbeigenthum übernommenen sechs Joch oder zwölf Strich Acker und Wiesengrunde, den stipulierten Grundzins von jedem Joch a 30 K Sage Dreiβig Kreuzer, oder vom Strich a 15 K Sage Fünfzehn Kreuzer in W: W: Jährlich vom 1. Julli 1811 anfangen, weil die in dem ad quartum bezohnene Herrschaftlichen Bescheide etet-n 7ten März 1803 zugesicherten sechsjährigen Zinsfreiheit, seit der im Jahre 1803 bewirkten ersten Ansiedlung bereits erloschen ist, in die Herrschaftlichen Renten Baar zu bezahlen. Eben so verbindet sich jeder derselben fur sich und seine nachfolgenden Besitzer der Ansessigkeit.

7tens. Zum Betrieb der Putner Glashütte, Pottaschsiederey, oder jeder anderen Herrschaftlichen Disposition in den Radautzer Herrschaftlichen Waldungen jährlich fünfzig Kubik oder Einhundert Nieder Osterreicher Klafter Brennholz, ordentlich aufzustellen. Wann im Verfolg des Glashüttenbetrübes etwa 4 Schuhige Klaftern erforderlich sein sollen, so werden derlei Klaftern immer 1½ Sage Ein und einhalbe für ein Kubik Klafter gerechnet werden; wobei jedoch von Seiten der Ansiedler gegen die Obrigkeit ausbedungen wird, das geschlagene und in Klaftern aufgestellte Holz alle acht Tage durch den Herrschaftlichen Forstbeamten übernommen, und die Uebernahme in die diesfälligen Holzschlagbücheln bescheinigt werde.

Sollte aber die Glashütte und Pottaschsiederey ganz aufgelöst werden, so soll der Holzhauer immer schuldig seyn, das jährlich Bedungene Holzquantum innerhalb einer Meile von Carlsberg zu schlagen. Die Bestimmung des Collonisten bleibt sonach immer – die eines Herrschaftlichen Holzschlagers. Damit jedoch in Ansehens des Holzschlagerlohnes in der Folge keine Beirung eintreten könne, wird hir festgesetzt: daβ ihnen für eine Klafter Sechs Schuh 40 Sage vierzig Kreuzer, für eine Klafter vier Schuh lang (wenn die Erfordernis eintreten sollte) 30 Kr Sage Dreiβig Kreuzer dinngespaltene Scheiter; und für die Drey Schuh lange Nieder Oesterreichische Klafter sie mag dinn oder dick gespalten sein 20 Kr Sage zwanzug Kreuzer W: W: immer baar auf die Hand bezahlt werden sollen.

8tens. Sollte sich der Fall ergeben, daβ ein Ansiedler in den Herrschaftlichen Diensten verunglicken, oder an seinem Körper dergestallt Beschädigt werden sollte, daβ er zum Holzschlagen unfähig würde, so will ihm die Herrschaft von der Verbindlichkeit des Holzschlagens in so lange lossprechen, bis er wieder vollkommen hergestellt, oder ein und der andere seiner Söhne arbeitsfähig, und erwachsen seyn wird.

Ein gleiches versteht sich auch von einer Witwe daβ solche in so langer vom Holzschlagen befreit bleibt, bis entweder einer ihrer Söhne arbeitsfähig, oder sich an einem Holzschläger verehelichen wird.

9tens. Uebernimmt jeder Ansiedler die Verbindlichkeit erwähnten Rückstände in den bedungenen sechs jährlichen Raten vom 1ten Julli 1811 anfangend, in die Radautzer Herrschaftlichen Renten Final Abrechnung mit den Abgesiedelten Collonisten ausgewiesenen Rückstandsbetrag für Liquid anzunehmen.

10tens. Nachdem die Collonisten von politischen Zwangsmitteln keinen Begriff fassen können, sohin auch nichts davon wissen wollen; so unterziehen sie

BDD-A32651 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:51 UTC)

sich dagegen einmüthig: daβ wenn einer oder die andere Contractsverbindlichkeit auf dreimahliges Ermahnen nicht vollkommen erfüllen würde derselbe sodann gänzlich von Grund und Boden abzustiften, und durch einen anderen tauglichen Wirth zu erzetzen wäre.

11tens. Sofern ein Ansiedler über die Quantität von Kubikklaftern, welche derselbe jährlich zu schlagen verpflichtet ist, noch eine größere Anzahl Klaftern, welche der Herrschaft etwa erforderlich sein würden, schlagen wölle, so verbindet sich die Obrigkeit demselben für jede Kubikklafter, welche er über die Vertragsmäβige 50 Kubik oder Einhundert Nieder Oesterreichischer Klafter schlagen wird, ein nach freiwilligen Uebereinkommen, den Zeitumständen angemessenes höheres Schlagerlohn zu bezahlen. Eben so wird:

12tens. Jedem sofern er sich dem Holzschlagen auch mit dem Aschenbrennen abgeben wollte, für jeden abgelieferten Boratz oder zur Pottaschsiederey geeigneter Asche, in so weit die Herrschaft solche bedarf, die baare Bezahlung mit entsprechendem Preise von der Herrschaft zugesichert.

13tens. Wird den Carlsberger Holzhauern – der Holzschlag untermengt mit den National Unterthanen – besonders zugewiesen werden, und das herrschaftliche Forstpersonale darob wachen, daβ in dem einen und anderen Holzschlag reine aufgearbeitet werde, damit weder der Deutsche dem Moldauer, noch der Moldauer dem Deutschen nachzuarbeiten habe.

14tens. Der Ausschank der Getränke aller Art, bleibt allein der Herrschaft vorbehalten, und keiner der Einwohner zu Carlsberg soll befugt sein, in seinem Hause einen Schank zu treiben, oder das der Herrschaft allein zuständige Propinationsrecht zu beeinträchtigen.

15tens. Soll der vorliegende Vertrag, vom 1ten Jully 1811 an welchem Tage die Collonisten Vorleifig schon in Besitz der Häuser und Grundstücke waren, seinen Anfang nehmen, und seine Dauer auf immerwährende Zeit haben, sohin auch die eingegangenen Verbindlichkeiten sowohl, als die denen Ansiedlern dafür überlassene Grundstücke, dann eingeräumten Rechte, und sonstigen Vortheile, auf ihre Erben und Erbeserben übergehen.

16tens. Soll dieser Vertrag erst nach erfolgter Bestätigung des hohen Hofkriegsrathes, und des k. k. Kreisamts seine Gültigkeit Wirkung und Rechtskraft erhalten.

17tens. Haben endlich beide kontrahierenden Theile ihre Einwilligung gegeben, daβ der gegenwärtige Vortrag grundbücherlich vorgemerkt und intabulirt werde.

Zur unverbrüchlichen Festhalrung alles dessen, haben beide Theile diesen dreifach abgefaβen Vortrag in Gegenwart der Hiezu erbethenen Zeugen eigenhändig unterfertigt.

So geschehen zu Radautz am 19ten März 1812.

Johann Modes Dir. Georg Kuppetz Amtsschreiber.

Sursa: Franz Wiszniowski, *op. cit.*, pp. 191–194.

BDD-A32651 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:51 UTC)

Convenţie referitoare la colonizare, încheiată între Domeniul Rădăuţi, adică Direcţia economică şi între familiile de lucrători forestieri de la huta de sticlărie, colonizate în colonia Karlsberg, sub rezerva aprobării Cabinetului Militar de la Viena în următoarele condiţii:

(Traducere de prof. Ilie Vişan)

1. Domeniul Rădăuţi cedează în plină proprietate ereditară fiecărui muncitor forestier colonizat în colonia Karlsberg, lotul de arătură şi fânaţ pe care l-a primit de mai înainte, în suprafaţă de 6 iugăre sau 12 prăjini, aceştia având dreptul să arendeze sau să vândă pământul obţinut, deocamdată cu aprobarea prealabilă a autorităţilor superioare şi cu obligaţiile pentru cumpărători sau arendaşi de a satisface întocmai şi sarcinile notate la punctele 3, 6 şi 7.

2. Domeniul acordă acestor colonişti dreptul nelimitat de a paşte vitele lor, fără plată, pe toloaca de 400 de iugăre destinată pentru colonia Karlsberg şi folosită de înaintaşii lor, cu condiţia ca acest teren să nu fie arendat nici măcar în parte, iar supuşii băştinaşi să nu aibă dreptul de a paşte pe locul acesta vitele lor, de orice fel. Terenul acestei toloci se delimitează astfel: de la răsărit, din locul unde se varsă pârâul Putnei în râul Suceava, în sus, spre apus, cu apa Sucevei drept hotar de miazănoapte până la pârâul Morii din Straja, apoi printr-o linie dreaptă în jos spre colonia Karlsberg, pe lângă hută, astfel că suprafaţa aceasta să cuprindă 400 de iugăre de păscătoare, cum s-a arătat mai sus. Totuşi, coloniştii şi oamenii hutei vor trebui să îngrijească ei înşişi de paza vitelor.

3. Pentru nevoile proprii, li se acordă coloniştilor dreptul nestânjenit de a face tăieri de lemn din pădure, pentru încălzit putând folosi şi căzăturile de vânt, în orice zi din săptămână şi oriunde, fără a mai înştiinţa Domeniul. Pentru lemnul de construcţie e nevoie de fiecare dată de aprobarea autorităţii superioare şi de plata anuală a unei contribuţii de un florin de fiecare casă.

4. La baza acestei convenţii stă mesajul din 7 martie 1803 pe care Domeniul îl comunicase în Boemia lucrătorilor forestieri. Prin mesajul acesta, se asigura viitorilor colonişti lemn gratuit de construcţie pentru casele lor, la preţul de cost celelalte materiale de construcţie şi cu plata în numerar în şase rate anuale. Pe urma coloniştilor plecaţi din localitate a rămas o datorie de 1 563 de florini şi 15 creiţari, cum s-a stabilit de Comisia regională în anii 1809 şi 1811. Din această cauză, fiecare colonist nou ia asupra sa şi cota aferentă din datoria arătată, fixată pentru fiecare lot, şi se obligă să facă plata la termenele hotărâte, tot în şase rate anuale, începând însă cu 1 iulie 1811.

5. În urma intervenţiei Direcţiei economice din Rădăuţi, Administraţia din Cernăuţi a dispus, în 29 martie 1808, cu nr. 3 029, scutirea de impozite pe timp de zece ani a lucrătorilor forestieri colonizaţi în Karlsberg. De această scutire urmează a se bucura şi noii colonişti timp de 10 ani, începând cu 1 noiembrie 1804.

6. Fiecare colonist se obligă pentru el şi urmaşii săi să plătească de fiecare iugăr din cele şase trecute în proprietate ereditară suma anuală de 30 de creiţari

BDD-A32651 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:51 UTC)

drept embatic [plata pentru arendarea locului unei case sau casei cu locul ei pentru un termen foarte lung, în intervalul căruia arendaşul se bucură de toate drepturile de posesie, n. n. – O. B.] începând cu 1 iulie 1811, cum a fost stipulat, deoarece scutirea de embatic acordată de Domeniu în 7 martie 1803, pe timp de şase ani primilor colonişti a expirat.

7. În fiecare an va tăia, despica şi clădi 50 cubi sau 100 de stânjeni (măsură din Austria de Jos) lemne de foc pentru fabrica de sticlă de la Putna, pentru instalaţia de preparare a potasei sau în orice alt scop indicat de Domeniu. Tăierea se va face în pădurile Domeniului Rădăuţi. Dacă mai târziu ar fi necesari pentru fabrica de sticlă stânjeni de cam patru picioare (un picior = 0,25–0,34 m), stânjenii aceştia se vor socoti câte $1^1/_2$ pentru un stânjen cubic. Lemnul tăiat şi clădit în stânjeni de către colonişti va fi recepţionat tot la opt zile de către organul silvic domenial, notându-se recepţionarea în registrul de tăiere.

Întâmplându-se să se desfiinţeze cu totul fabrica de sticlă şi instalaţia pentru preparat potasă, muncitorii de la pădure rămân obligaţi să taie cantitatea anuală de lemn de foc, conform angajamentului, nu mai departe de o milă de Karlsberg. Situaţia coloniştilor continuă deci a fi aceea a unor muncitori domeniali. Se fixează următoarele preţuri pentru tăiatul lemnelor: 40 de creiţari pentru un stânjen lung de şase picioare, 30 de creiţari pentru unul de patru picioare, pentru stânjenul de trei picioare, cu lemnul despicat mai gros sau mai subţire, 20 de creiţari. Plata se va face întotdeauna în numerar la mâna celor în drept.

8. Întâmplându-se ca vreun colonist să sufere un accident şi să fie incapabil de muncă, el va fi scutit de obligaţia de a munci de către Domeniu până se va însănătoşi sau vor creşte mari copiii care îl vor înlocui. În aceleaşi condiţii se va afla şi văduva, care va fi scutită de obligaţia de a munci la tăiatul lemnelor până ce va ajunge apt de muncă vreunul dintre copiii ei sau se va mărita ea cu un muncitor de pădure.

9. Fiecare colonist ia asupra sa obligaţiile de rentă prevăzute la punctul 4.

10. Dacă vreun colonist nu se conformează întocmai obligaţiilor din convenţie, va pierde cu totul dreptul de stăpânire asupra pământului primit şi va fi înlocuit cu alt gospodar destoinic. Tot aşa,

11. Dacă vreun colonist ar fi dispus să realizeze un număr mai mare de stânjeni decât cantitatea de 50 de stânjeni cubici, obligatorie în fiecare an, în cazul acesta autoritatea tutelară se obligă să plătească, după învoială şi împrejurări, un preţ mai mare de fiecare stânjen cubic realizat peste cei 50 de stânjeni cubici contractaţi.

12. Domeniul garantează plata în numerar, la un preţ convenabil coloniştilor care, la cererea Domeniului, s-ar îndeletnici înafară de tăiatul lemnelor şi cu prepararea cenuşii pentru instalaţia de potasă.

13. Lucrătorilor la făcutul lemnelor din Karlsberg li se va repartiza un parchet separat şi personalul silvic va avea grijă ca, în parchete, lucrul să fie făcut după cuviinţă, să nu aibă a curăţi apoi fie neamţul după moldovean, fie moldoveanul după neamţ.

BDD-A32651 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:51 UTC)

14. Vânzarea de băuturi spirtoase de tot felul rămâne un drept rezervat Domeniului şi nu-i este îngăduit nici unui locuitor din Karlsberg de a deschide o cârciumă în casa proprie sau să limiteze în vreun fel monopolul de vânzare al Domeniului.

15. Convenţia de faţă se aplică pe data de 1 iulie 1811, când coloniştii se şi aflau în stăpânirea provizorie a caselor şi loturilor de pământ şi durata ei este nelimitată în timp, deci şi angajamentele luate, în schimbul loturilor de pământ, ca şi drepturile acordate şi celelalte avantaje trec asupra moştenitorilor şi asupra fiilor acestora.

16. Convenţia de faţă intră în vigoare după aprobarea ei de către Cabinetul Militar de la Viena şi de către Administraţia ţinutului de la Cernăuţi.

17. Părţile contractante au convenit să înregistreze în Cartea funciară convenţia de faţă.

Pentru executarea ei întocmai, ambele părţi au semnat cu mână proprie convenţia de faţă în trei exemplare, în prezenţa martorilor chemaţi în acest scop.

Rădăuţi, în 19 martie 1812.

Johann Modes, director Georg Kupppetz, secretar

Andreas Neumark, Andreas Petrowicz, Georg Tremel, Georg Aschenbrenner, Wenzel Hoffmann, Thomas Rückel, Joseph Linzmayer, Jakob Petrowitz, Joseph Schröder, Michl Reitmayer, Georg Straub, Simon Watzlawik, Jakob Linzmayer, Johann Müllner, Lorenz Paukner, Jakob Ritmayer, Thomas Straub, Franz Pecker, Wenzel Reitmayer, Joseph Petrowitz, Valentin Ozakiewicz, Johann Straub, Georg Zettel, Johann Anderl, Bartholomeus Seretynski, Andreas Korbel, Michl Kreβ, Jakob Mirwald, Andreas Riedl, Joseph Scherl, Michl Paukner, Peter Beck, Johann Schuster, Martin Kufner.

BDD-A32651 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:51 UTC)